2

పరిపూర్ణ

['అపరాజిత' వ్రాసిన రెండేళ్ళకు-ఆకథలోని సరస్వతీ, ఆమె తనంతటతానుగా దూరం చేసుకున్న డాక్టర్ శ్రీనివాసరావూ జీవితంలో ఎక్కడో, ఎప్పుడో కలుసుకుంటే ఎట్లావుంటుందో అన్న ఊహరాగా-అపరాజితకథకు తరువాయి భాగంగా ఈ కథను వ్రాశాను. దీనిని వ్రాయడానికి అయిదారు నెలలు పట్టింది.

ఈ కథలోని ఆస్పత్రి వాతావరణాన్ని సృష్టించడానికి ఫిల్లిస్ బాటమ్ అన్న అమెరికన్ రచయిత్రి నవల ఒకటి తోడ్పడింది.

ఈనాడా కథను చదివితే దీనిలో - 'క్లుప్తంగా, ముక్తసరిగా వ్రాయడం' అన్నదాని మోతాదు ఎక్కువయిందేమో ననిపించింది.

అందుకనే కాబోలు ఏడేళ్ళ నాడీకథ ప్రచురింపబడిన వెంటనే—"ఈకథ మాకు బొత్తిగా అర్థము కాలేదు. కథ ప్రారంభమునకు, ముగింపునకు సంబంధమేలేదు. సరళ అను పాత్ర ఎవరో కథలో ఎక్కడాలేక, ఏదో చివరన, మొదటను ఆమె ఒకరోగిగా చెప్పినారు." అంటూ ఇద్దరు పాఠకులు వ్రాశారు!!]

మెడను తాకి చూసుకుంది.

ప్రక్కన తొట్టిలోకి చూచింది. ఖాళీగా ఉన్నాయి.

"నన్నెందుకు బ్రతికించారు డాక్టర్ ?"

నెమ్మదిగా నవ్వాడు డాక్టర్ శ్రీనివాసరావ్.

అంత చీకటిలోనూ హాయి అనిపించింది సరళకు...

"నవ్వుతా రెందుకూ ?"

"మీరు ఎక్కువగా మాట్లాడకూడదు సరళా ! బాగా విశ్రాంతి తీసుకోండి. మీరు లేచి తిరగడం మొదలెట్టిన తరువాత బోలెడు మాట్లాడుకుందాం. ఏం ? సరేనా ?"

గొంతులోని అనునయానికి అతడి కళ్లు ఒప్పుకోగా, అర్థ మయిన ట్లుండీ కాకుండిన దేనికోసమో ప్రయత్నిస్తూ కళ్ళు మూసు కుంది సరళ.

వార్డు వదిలి తనగదిలోకి నడిచాడు శ్రీనివాసరావు.

నన్నెందుకు బ్రతికించారు డాక్టర్ ?"—అదీ సరళ ప్రశ్న. మరొకప్పు డయితే—

"ఎందుకు బ్రతికించాను ? మీకు బ్రతకాలని వుందని కాదు; నేను పేరుమోసిన సర్జను నయినందువలన కాదు. మీ ప్రశ్నకి సమా ధానం లేదు; .... వుంది. ఎందుకు బ్రతకాలి ?— బ్రతకాలి ! అంతే !—తెలియనంతకాలం ఏదో ఎప్పుడో వస్తుందని బ్రతకాలి. ఎందుకు బ్రతకాలో తెలిస్తే బాట చివర ఏదో ఒకటి ఉంటే. అంత కన్న ఏం కావాలి—అందుకోసం బ్రతకాలి. బ్రతుకొక దీక్ష, తపస్సు. అయినా మనస్సు పూర్తిగా దేహాన్ని కాదనలేదు. వయస్సు తెచ్చిన సందేహాలు తలుపు తడుతుంటే మనోబలం కదుల్తుంది. ఎత్తెక్కిన కొలదీ లోతు భయం ఎక్కువ. దీక్ష తీవ్రమయిన కొలదీ అనుమానాలు పెరుగుతుంటాయి. ఆశ ఆకుపచ్చదనం అరిగిపోవ డానికి నలభై ఏళ్ళ గ్రీష్మం చాలదన్నది నా అనుభవం. "భవిష్య త్తులో ఎప్పుడూ కూడా నన్ను కలవడానికి గాని, నాతో మాట్లాడ డానికి గాని, నాకు ఉత్తరం వ్రాయడానికి గాని ప్రయత్నించవద్దని

ప్రార్థించిన'' వ్యక్తికోసం నేను బ్రతుకుతున్నాను సరళా! కాని యిదంతా వృథాకావచ్చు! మూర్ఖత్వమే అవవచ్చు. ఆకాశాన్ని అర చేతిలో పెట్టగల టెలిస్కోపుతో చూస్తే కాలిముందర రాయి కన్పడక పోవచ్చు, ఇదంతా ఒక గందరగోళం; అర్థంకాని మేళం....అంచేత, సరళా, ఎందుకు బ్రతికించారు అని అడక్కండి. బ్రతికించింది నేను కాదు. బ్రతికింది మీరు. బ్రతకండి! అంతే....!!....అని సమాధాన మిచ్చి వుండేవాడు శ్రీనివాసరావు.

....అది వేలూరు.

* * *

అది మదరాసు.

మహాబలిపురానికి వెళ్ళే దారిలో గిండీ తర్వాత కొండచరియల ఆకుపచ్చదనం మధ్య ఆసుపత్రి.

ఆఖరుసారిగా తన వార్డులోని పేషెంట్లను ఒక్క దృష్టితో చూసింది డాక్టర్ సరస్వతి. ఫరవాలేదు. అందరూ ప్రశాంతంగా నిద్రపోతూ ఉన్నారు. రాత్రి డ్యూటీ నర్సు ఏదో అల్లుకుంటూ కూచుంది.

''నర్స్!'' లేచి నిల్చుంది.

''నేను వెళ్తున్నాను. బెడ్ నెంబరు పదకొండు, సందేహ మనిపిస్తే ఫోన్ చెయ్యి—''.

''అలాగే డాక్టర్.''

బయటి కడుగు వేసింది. తెల్ల ఓవర్ కోటును తీసి మడిచి కుడిచేతిమీద పడవేసుకుంది. చేతిగడియారంలోని రేడియం ముళ్ళు పదిన్నర చూపెట్టాయి. క్వార్టర్స్‌వైపు నడిచింది డాక్టర్ సరస్వతి.

తలుపు తాళం తీసింది. లైటు వేసింది. చేతిలోని స్టెతస్కోపునూ, తోలుసంచినీ మంచంమీదకు విసిరేసింది. మెత్తటి సోఫా మీద కూలబడింది. కాళ్ళుజాపి, కళ్లు మూసుకుంది.

పాదానికి ఏదో తడిగా తగిలితే గభుక్కున కళ్ళు తెరిచి వంగి చూసింది. తన కుడికాలికి ప్రదక్షిణాలు చేస్తూ గోముగా అరుస్తూ వుంది 'రాణి'.

దానిని తీసి పక్కన కూచోబెట్టి మెడకింద దువ్వింది. కళ్ళు మూసుకుంది రాణి.

ఓ నిముషం తర్వాత కళ్లు సగం తెరచి మూతి మీసాలు అల్లలాడగా 'మ్యావ్' అంది.

''ఏం....ఆకలేస్తూందా'' అని ప్రశ్నించిన సరస్వతికి—ఆపరేషన్ ఒకటి ఉండడంవలన ఆరోజు మధ్యాహ్నం తను భోజనం చేయలేదని గుర్తుకు వచ్చింది.

లేచి, స్నానం చేసివచ్చి, స్టవ్ మీద పాలుకాచి ఫ్లాస్కులోకి పోసింది. బిస్కట్లు, నారింజపండ్లు, పాలూ స్టూల్ మీద ఉంచుకుంది. రాణి గీస్తున్న వృత్తాలకు స్టూల్ కేంద్రమయింది.

బయట కారాగిన శబ్దమయింది. ఇంకొన్ని బిస్కెట్లూ, పండ్లూ తీసుకురావడానికి సరస్వతి లోపలికి వెళ్ళింది....

తివాచీ ఉండికూడా బూట్లు ప్రతిధ్వనించాయి.

''వెధవ—దుర్మార్గుడు—శుంఠ!....ఆరోజే నేను చెబితే విన్నావా? ఇలాటి మూడోరకం మనిషికి ఎం. డీ. ఇచ్చారే వాళ్ళనేమనాలి....అబ్బ....ఈ వెధవ గుమ్మం ఒకటి—మరీ ఇంత పొట్టిగా ఏడుస్తుందేం?—ఒహో! సప్పర్ కాబోలు! ఊ. కానీ!....భ్రష్టుడు, ఇడియట్! వాడికి తోడు ఆ మేట్రన్ ఒకతి. చెప్పిన పని ఒక్కటీ చెయ్యదు—హుం! నా ప్రాణానికి శూర్పణఖా, రావణుడూ! ఛీ ఛీ ఛీ!....''

సరస్వతి చాకుతో అతి నేర్పుగా నారింజ తొక్కలు తీసి ఒక కాగితంలోకి వడేస్తున్నది.

''—లేకపోతే ఏమిటి? నా పేషెంట్ల నెలా చూసుకోవాలో నాకు తెలీదూ? ఆపరేషన్ చెయ్యాలని నేనంటే 'నీ ఇష్ట' మంటాడు. 'గుండె బలహీనమో' అని మొత్తుకుంటే 'ఆపరేషనో రామచంద్రా' అంటాడు. దరిద్రుడు! వాడీ ఆస్పత్రికి సూపరింటెండెంటుగా దాపరించిన రోజునే 'మన కిక్కడ వాడితో పొత్తు కుదర' దని నేచెప్పానా? ....అప్పుడేమో 'వాడేదో బృహస్పతి—ధన్వంతరి—సద్గుణాల ఖని' అని నన్ను బుజ్జగించావు.... రాజీనామాలు వాడి మొహాన కొట్టేసి

పోదామంటే రానన్నావు.... నిన్ను, నీ స్నేహాన్ని నమ్ముకున్నందుకు ఈ ఛావంతా వచ్చింది.... నాల్గేళ్ళనుండి ఇక్కడుండి, ఈ లేబరేటరీ, రీసర్చి, వార్డులు ఏర్పాటుచేసి ఛస్తున్నవాళ్ళం ఇద్దరం ఉంటే, నాకన్న జూనియర్‌ని ఎక్కడో మదనపల్లినుండి ఇక్కడికి తీసుకొస్తారా? హు! ఈ సెలెక్షన్ కమిటీలలో ఇనపశెట్లూ, తద్దినంశర్మలూ ఉన్నంత కాలం ఇది ఇంతే....''

బంగారుఅంచు కలిగిన వెడల్పాటి పింగాణి పళ్లెంలో నారింజ పండు తొనలనూ, బిస్కెట్లనూ ఉంచింది సరస్వతి.

ఆమె ప్రతి కదలికనూ ఓ కంట గమనిస్తూన్నాడు డాక్టర్ హరి. ఆ పళ్లెం అతడి ముందుంచిం దావిడ.

''నా కేమీ అక్కరలేదు!....''

''పోనీ, నారింజపళ్లిస్తాను, పట్టుకెళ్ళి శారద కివ్వు.''

"ఇదిగో సరస్వతీ! నీ పోజు చూస్తుంటే నాకు మహా చిరాకేస్తుంది. నేనలా అంత సీరియస్‌గా మాట్లాడుతూంటే నువ్వేదో చిన్న పిల్లాడిని తుడిచి పారేసినట్లు—''

''అదేంమాట హరీ? నువ్వు సర్జరీలో నా మాస్టరువి!''

"మరి ఆ మధుమూర్తిగాడి గొప్పదనమేమిటి?''

''ఆయన విషయం యిప్పు డెందుకులే....''

''ఆయన.... ఆయన... ఆయన! ఆడదంటే మండిపడే అనాగరికుడికి గౌరవం!'' రెండు చేతులూ వెనక్కు మడిచి కట్టుకుని తిరిగాడు హరి.

''హరీ! నీతో, శారదతో పున్నట్టు చనువుగా ఇంకెవరితో ఉండగలను చెప్పు?''

తటాలున వచ్చి సరస్వతి ప్రక్కన కూర్చున్నాడు హరి.... "ఏమిటో సరస్వతీ: నాల్గేళ్ళనుండి లేబ్‌లో, వార్డులో, థియేటరులో కలిసి పనిచేశాం కదా—నేనే సూపరింటెండెంటు నయివుంటే నీ కాంటు చీఫ్ సర్జెన్సీ వచ్చేదిగా—''

''డాక్టర్ మధుకి సర్జరీ తెలియదు కదూ—"

హరి కనుబొమలు చిట్లించాడు.... "అదే వచ్చిన చిక్కు..... అతడి చేయి మెరుపులా కాకపోయినా నిశ్చలతతో సాగుతుంది.

ఇంతవరకూ ఒక్క కేసయినా ఎగిరిపోలేదే!....అసలు నేను చెబు తున్నది మనిషిని గురించి....''

"అయ్యో హరిగారూ! మనిషి మన కనవసరం. ఇది రోగుల శాల. కావలసింది వైద్యం. అది తెలిసినంతకాలం మనిషి ఎలా వుంటే మనకేం?....అదీకాక నాలుగు నెలల తర్వాత—ఇంకా, ఆ ఉద్యోగం ఆయనకు వెళ్ళిపోయిందన్న భావం పోకపోవడం ఆరోగ్యం కాదు. కమిటీవాళ్ళు ఎన్నుకుని రమ్మంటే అది ఆయన తప్పు కాదు. మదనపల్లిలో ఆయన కెంతో పేరుందిట!''

"అవునవును.... ఆయ నొక్కడే ఈ ఇలమీద సర్జను!!'' అని హరి మూతి ముడుచుకుంటే సరస్వతి లేతగా నవ్వింది.

"డామిట్! నువ్వేదో పెద్ద మాతృశ్రీలా మొహంపెట్టి నవ్వకు—నాకు ఒళ్ళు మండిపోతుంది.''

"సరేలేవోయ్ బాబూ! నాకు నిద్దరొస్తూంది—పొద్దున ఆరింటి కల్లా వార్డు కెళ్ళాలి....నువ్విహ దయచేయి....''

—కారులో కూచుని తలుపు వేయబోతూ అడిగాడు: "మీ తమ్ము డొస్తున్నాట్ట!''

"అవునవును. ఇవాళే చెల్లాయినుండి ఉత్తరం వచ్చింది.''

"పరీక్ష బాగా రాశాట్టనా?''

"రాసేవుంటాడు, కాని, హరీ! ఒక్కమాట—''

కారు కిటికీమీద రెండు మోచేతుల నానించి తల బయటకు పెట్టాడు.

"డాక్టర్లను పెళ్ళి చేసుకున్నందుకు భార్యల నిలా శిక్షించాలా, హరీ?''

"మరి పేషెంట్లో?''

"దూషణలూ, వాగ్వాదాలూ పెట్టుకోక తిన్నగా ఇంటికి వెళ్ళి వుంటే గంట క్రింద చేరేవాడివి.''

"నీ దగ్గరికి రావద్దంటున్నావు. అంతేగా?''

"అదికాదు హరీ....రోజల్లా ఒంటరిగా ఉండిన తర్వాత—పనికాగానే భర్త తిన్నగా తన దగ్గరికి రావాలని ఏ ఆడది కోరదు?''

"ఓ! తమరు 'డిప్లొమా ఇన్ సైకాలజీ' కూడా కదూ!"
కారు బయలుదేర బోయింది.

"వెనకాల పళ్లున్నాయి, శారద కివ్వు...."

కారు వెళ్ళిపోయింది.

—సోఫా క్రిందినుండి బిక్కు బిక్కుమంటూ బయటకు వచ్చింది రాణి. రెండో పళ్లెంలోని బిస్కెట్లు రెంటిని దానికి పడేసింది సరస్వతి. హాల్లో లైటు స్విచ్చి దగ్గరికి వెళ్ళింది.

తల పైకెత్తి రాజారావుగారి ఫోటోకు మనస్సులో నమస్కరించింది. టేబిల్ మీద ఉన్న ఉత్తరం తీసి మళ్లీ ఒకసారి చదివింది.

'....చిరంజీవి జ్యోత్స్నకు వచ్చే నెల రెండున పుట్టినరోజు. అక్కయ్యా, నువ్వు తప్పకుండా రావాలి. నిన్ను రమ్మనమని ఆయన కూడా మరీ మరీ చెప్పారు....'

—బళ్లో టీపార్టీకి రూపాయి కావాలని పరికిణీ నలుపుతూ నిల్చున్న గాయత్రి—ఇద్దరు పిల్లల తల్లి! సరస్వతి కళ్లల్లో దీపాలు వెలిగాయి.

లైటార్పి పడక గదిలోకి వెళ్ళింది.

పడుకుంది. మంచం కాలిదగ్గర రాణి మేను వాల్చింది.

—మూడు ఫర్లాంగుల కవతల 'శ్రీనిలయం'లో మేడమీద పడకగదిలో—శారద మునివేళ్ళతో అందిస్తున్న నారింజ తొనలను పెదవులతో అందుకున్నాడు హరి.

"పాపం! సరస్వతి అంతపెద్ద ఇంట్లో ఒక్కతే!"

"వాళ్ళ తమ్ముడొస్తున్నాడులే—"

"ఏం తమ్ముడో లెండి—పూజించి పాలించడానికీ, శిక్షించి లాలించడానికీ ఆడదానికి ఒక రుండితీరాలి .."

"కాని సరస్వతిలో ఏదో ప్రత్యేకత ఉంది శారదా!"

"నిజంగానేనండీ! లేకపోతే నాకన్న ముందు అంత బాగా మిమ్మల్ని తెలిసి కూడా మిమ్మల్ని నాకు ప్రసాదిస్తుందా—"

"సరస్వతి నా దృష్టితో ఎప్పుడూ చూడలేను శారదా! ఆమె నా తోడి డాక్టరు. మా యిద్దరి పనే మా స్నేహం. మా స్నేహం మా పనికి ముఖ్యం...." అని ఆవులించాడు హరి.

"సరస్వతి చాలా మంచి మనిషి !"

"చాలా మంచి డాక్టరు కూడాను—" ఇంకో ఆవలింత.

"నిద్ర వస్తున్నట్లుంది, మీరలాగే నిద్రపోండి."

"మరి నువ్వో—"

"మీ తర్వాత...."

దేవతలు విని అసూయపడతారేమో నన్నంత నెమ్మదిగా ఆమె పాడుతుండగా నిద్రపోయా డతడు.

ఒడినుండి అతడి తలను అతి నెమ్మదిగా తీసి దిండుమీద ఉంచింది శారద. చాలాసేపుదాకా అతడి మొహం చూస్తూ పడుకుం దామె.

*　　　*　　　*

"వైద్యశాల దేవాలయం వంటిది. ఇక్కడ క్రమశిక్షణ, సహకారం—ఇవే భక్తి ప్రపత్తులు. ఆస్పత్రి గుమ్మంలోపలకు అడుగు పెట్టే ముందు, ఎవరయినా సరే, వ్యక్తిగతాభిప్రాయా లనే జోళ్ళను గుమ్మంలో వదిలిపెట్టి రావాలి...."

"వార్డుకి అర్జంటుగా వెళ్లాలి డాక్టర్."

"మీ మాజీ సోల్జర్‌ని అరగంట ముందే నేను చూశాను. కట్లు తెంపుకుని పారిపోవాలని గోలపెడితే, పరుపుల గదిలో ఉంచి 'సెడెటివ్' చెప్పి వచ్చాను."

"థాంక్స్ !"

"అంచేత ఈ ఆస్పత్రిలో పదేళ్ళ నుండీ ఉన్న మనిషి అయినా ఆమె అభిప్రాయాలకూ, విధి నిర్వహణకూ సంఘర్షణ ఏర్పడుతున్నది గనుక, మీరు రాత్రి యిచ్చిన 'కంప్లెయింట్' విచా రించి మేట్రన్‌ను 'రివర్టు'....చేశాను.

"ఆఁ !"

"అవును డాక్టర్ ! సిస్టర్ నిర్మలను 'ప్రమోషన్'కు సిఫార్సు చేశాను....ఇక పోతే మీ పేషెంట్లమీద రిపోర్టులన్నీ చూశాను. బాగు న్నాయి. ఆవిధంగా ఒక క్రమమయిన పద్ధతిలో రికార్డులను ఉంచడం నాకు ఎంతో నచ్చింది...."

ప్రక్కనున్న సరస్వతి వైపు ఒక్క క్షణం చూచి, ఎదుట కూచుని ఇంకా ఏదో చెప్పుకుపోతున్న సూపరింటెండెంటు వైపు చూడసాగాడు హరి.

"డాక్టర్ సరస్వతీ! మీ రిపోర్టులు కూడా చూశాను.... నేను వ్యాఖ్యానించవలసిన దేమీలేదు. మీ 'ఒకేషనల్ థెరపీ' వార్డులో సిస్టర్ హేమలత చేస్తున్న 'రిహాబిలిటేషన్' పని ఎంతో ఆదర్శ వంతంగా వుంది. వ్యక్తావ్యక్తాల సరిహద్దులు చెరిగిపోగా, జంతువుల కన్న హీనంగా మారిపోయిన ప్రకృతుల మీదకు మానవత్వపు వెలుతురు ప్రసరింపజేయడం మన కష్టసాధ్యమైన విధి. అందులో— ఆవిధంగా పునరుజ్జీవింప బోతూన్నవారికి కొంత స్వేచ్ఛ నిచ్చి వారి చేత నిర్మాణాత్మకమయిన పనులు చేయించడం అందరూ చేయ గలిగిన పని కాదు. నాల్గు నెలల క్రిందట నేనిక్కడ ఛార్జి తీసుకున్న ప్పుడు, మతి తప్పినవారి ఆసుపత్రిలో—మగ డాక్టర్ల మధ్య—ఒక ఆడడాక్టరా అని సందేహించాను. మిమ్మల్ని తొలగించాలనుకున్నాను. కాని మీ పని చూడాలని వూరుకున్నాను. నా అభిప్రాయాన్ని పూర్తిగా మార్చుకున్నాను—" డాక్టర్ మధుమూర్తి మొహంలోని నిర్వికారత కొంచెం తగ్గి నవ్వులాటిది రాబోయింది. సరస్వతి కొంచెం తొట్రు పడింది.

"డాక్టర్ హరీ! ఆ చెంగల్పట్టు కేసులో మీరు ఆపరేషన్ సూచించారట!"

"అవును....అతడి మెదడులో 'ఆప్సెస్' ఉందని నా నమ్మకం.... కాబట్టి వీలయితే ఇవాళో రేపో ఆపరేట్ చేయాలని నా అభిమతం డాక్టర్!"

"'ఆప్సెస్'—మీద నా కంత నమ్మకంలేదు.... అయినా అతడు మీ పేషెంటు కదా!....అతడి కేసు హిస్టరీ చూస్తే మాత్రం గుండె చాలా బలహీన మనిపిస్తుంది. మీరేమంటారు సరస్వతీ?"

సరస్వతి గొంతులో పచ్చి వెలక్కాయ కూచుంది.

"ఆపరేషన్ అవసరమని డాక్టర్ హరి అభిప్రాయపడితే అందుకు తగిన ఆధారా లుండి తీరుతాయి. ఎటూ పోయే ప్రాణ మయితే, మనం చేయగల్గిన ఆఖరి సాయం ఆపరేషనే కదండీ?"

"వెరీగుడ్! అయితే డాక్టర్ హరీ!....నేను క్రొత్త మేట్రన్‌తో చెప్పి 'థియేటర్' సిద్ధం చేయిస్తాను. ఎప్పుడు చేస్తానంటారు?"

"సాయంకాలం ఆరింటికి!"

"ఆ టైముకి నేనూ ఖాళీగా వుంటాను. మీరు 'ఆపరేట్' చెయ్యండి, నేను 'ఎనిస్తీషియా' చూసుకుంటాను."

"థ్యాంక్స్....ఇహ మేము—"

"వెళ్ళవచ్చు."

—సూపరింటెండెంటుగారి గది తలుపులు మూసుకున్నాయి. సరస్వతీ, హరీ 'కారిడార్' వెంబడి నడుస్తున్నారు.

"చిన్న పాపాయిలా 'మేము మేము' అని అలా పూసు కొస్తావేం హరీ?"

"మరి పొద్దున్నే లేవగానే ఈ ఆముదంమొహంతో ఏమిటీ గొడవ---అయినా, సరస్వతీ, నా రిపోర్టులన్నీ నాకు తెలియకుండా విన్నెవడు సిద్ధం చెయ్యమన్నాడూ?"

"ఉన్న పెద్ద డాక్టర్లం ముగ్గురం---మనలో అనైకమత్యం ఎందుకూ?"

"---అందుకని ఐక్యరాజ్యసమితి పెట్టావుకాబోలు! నిన్న గాక మొన్న వచ్చిన ఏబ్రాసికి స్పెషల్ రిపోర్టులు మనం తయారు చేయడం ఏమిటీ---నిన్ను తీసేద్దా మనుకున్నాట్ట....అమ్మ వెధవా!"

"మరీ అంత దూకుడు మాటలు కూడదు హరీ!"

"పై పెచ్చు మన వార్డులలో తిరగడమూ, మన పేషెంట్లకు తాను మందు లివ్వడమూ---హన్నా!"

"ఆయన సూపరింటెండెంటని గుర్తుంది కదూ?"

"ఆ....ఆ...."

"అయినా మేట్రన్‌మీద నీ కంప్లైయింటేమిటి హరీ?"

"పోనీలెద్దూ తాటకి!....ఆసుపత్రి సగం బాగుపడింది. నాలుగు నెలల పాలనలో ఈయనగారు చేసిన మొట్టమొదటి మంచి పని!"

''హరీ: శారద ఆరోగ్యం ఎలావుందీ?''

"ఏ---వన్‌గా ఉంది. నువ్వు పంపిన పళ్ళన్నీ ఆరగించి నువ్వు---చాలా విపరీతమయిన మంచి మనిషివని సర్టిఫికెట్ ఇచ్చింది.''

సరస్వతి నవ్వింది.

''నువ్వు తన్ను చూడ్డంలేదని ఫిర్యాదు పంపింది...''

''ఏదీ—మా బాబ్జీ వచ్చాడూ...వాడితో కబుర్లు సరిపో తూంది."

''ఓ అయితే మన మందరం కలిసి ఎక్కడికయినా 'పిక్ నిక్' వేసుకోకూడదూ---''

''ఆలోచిద్దాం .. వస్తా మరి...'' అని తన వార్డులోకి అడుగు పెట్టింది సరస్వతి---.

''సాయంత్రం 'థియేటర్' కి రావడం మరవకు---బాస్ గారి 'ఎనిస్తీషియా' చూద్దువుగాని---'' సాగిపోయాడు హరి.

* * *

శిల్పి ఉలి తాళంగా, శిలలు పల్లవి పాడిన కాలం. జరిగిపోయిన చరిత్రలో కరిగిపోని కలలుగా నిలచిన రాతి జీవాలు. సిద్ధహస్తుల చేతి నాట్యానికి అడుగులు వేసిన ఆనందమూర్తుల అమరనిలయం-పల్లవరాజుల మామల్లపురం.

అక్కడ....

''శారదా---నేనూ, కుముదినీ బాబ్జీ లైట్‌హవుస్ వెళ్లాలని తీర్మానించాం. రావూ?---నువ్వు కూడా సరస్వతీ!''

''నువ్వెళ్లు బాబూ! పొద్దున తిరిగిన తిరుగుళ్ళకు కాళ్ళు పడి పోతున్నాయి. నేనూ, శారదా కబుర్లు చెప్పుకుంటాం---''

''ఏవండీ, మీరూ వుండండి---మాట్లాడుకుందాం---'' అంది శారద.

''ఇవ్వాళ రాత్రి వెన్నెలభోజనం, తర్వాత ప్రోగ్రాం---చర్చ---ఉందిగా---!---'మూడో ప్రపంచయుద్ధం త్వరగా రావడా నికి మనం ఎలా తోడ్పడగలము?'---అన్నది చర్చనీయాంశం.

ఇప్పుడు గనుక నే నిక్కడ ఆగిపోతే ఆ పొలిమేరను కుముదినీ, బాబ్జీ అనే కుర్రకారు లిద్దరు 'రాయిలో రాయియై, రప్పలో రప్పయై' విల్చిపోగలరు! కాబట్టి---హరిణీమణులారా! ఈ హరినామధేయు డిదే నిష్క్రమించుచున్నవాడు... మీ తనివితీర పురుషలోకంమీద విరు చుకు పడండి---''

"హాయిగా సినిమాల్లో చేరివుంటే ఈపాటికి నాలుగు డబ్బు లయినా చేరేవి---" అన్న శారద నెత్తిమీద అర్జంటుగా ఒక మొట్టి కాయ పారేసి పరుగెత్తాడు హరి.

"చూశావా ఈ అన్యాయం!'' అని సరస్వతితో ఫిర్యాదు చేసుకుంది శారద. అరక్షణం అక్కడ లేకుండా ఉండి, మళ్ళీ వచ్చింది సరస్వతి మనస్సు---

* * *

---"హల్లో కుముద్...ఎంతసేపట్నుంచి కాపలా?''

"పది నిమిషాలకు ముందే వచ్చాను.''

"బాబ్జీ ఏడీ---?''

"మా అన్నయ్యతో చదరంగం ఆడుతూ కూచున్నాడు---ఆ రథాల మధ్య---"

"వాట్! ది గ్రేట్ డాక్టర్ మధుమూర్తి ఒక చదరంగిస్ట్ కూడానా!! మనిషిలో ఎన్ని చీకటి కోణాలూ! ఓయీ మానవుడా, నీవనగా నెంత? నీ నాలెడ్జి యన నెంత---యూ పూర్‌ఫిష్-"

చల్లటి గాలిలో సన్నటి తీగలా వణికింది కుముదిని. తెల్లటి ముత్యాల వరుస వెనుక ఎన్నో లోకాలు పలికినట్లనిపించింది. హఠా త్తుగా తన హాస్యం ఆపాడు డాక్టర్ హరి.

"అలా చూస్తారేం?''

"మరేం లేమా, మనం లైట్‌హవుసుకు రేపు అందరితోబాటు వెళ్ళకూడదా-అని?''

"మీరేం మనుష్యులండీ! తీసుకెళ్తాను, వివరిస్తాను, పొడి చేస్తాను అని పొద్దుటినుంచి వూరించారు—మా అన్నయ్య వద్ద

వద్దంటే కాదు కూడదని నాలింటికల్లా బయల్దేరి ఇక్కడికొచ్చి కూర్చుంటే—వాయిదా వేస్తారేం?''

"మీ అన్నయ్య వద్దన్నాడా?''

''ఆ...అది మామూలేలెండి...వెళ్దామా?''

హరి తన చేతిని విడిపించుకున్నాడు.

''ఏమిటి ఋష్యశృంగులవారూ! అయితే—అయితే నన్ను వెనక్కు వెళ్ళిపొమ్మంటారా—హుం! మా అన్నయ్య ఎదుటనుండి, ఇంటోనుండి బయటికి రావడమే గగనం అలాటప్పుడు కాస్త సరదాగా వుంటారుకదా, మీతో ఒక గంట గడుపుదా మనుకుంటే అది కూడా వీలుకాదన్నమాట ''

"సారీ కుముద్! పోదాం పద.. "

బాట ప్రక్కల, మానవుడి ఆశల్లా, సరుగుచెట్లు పొడుగ్గా ఉన్నాయి. వాటి ఆకుల సందుల మధ్యనుండి గాలి చప్పుడుతో వస్తూంది.

''డాక్టర్! మీ ఆవిడ పాడతారట కదూ—''

"ఓ మోస్తరు...''

''మీరో?''

"మా ఆవిడ నడగవలసిన ప్రశ్న...''

''హిందీపాట లంటే నేను చెవి కోసుకుంటాను...''

''కాని కుదుముల్లా రెండు చెవులూ వున్నట్టున్నాయే...''

''అబ్బ—ఏం హాస్యమండీ—'' కుముదిని స్వరమూ, చూపులూ కలిసి శారదాపతిని సగం తిన్నాయి.

"ఆ...అదిగో ద్వారక, ఇదిగో మెట్లు. కుముదినీ, త్వర పడుమీ!''

''మీ రలా పరుగెడితే నా చేతకాదు బాబూ...''

"అధునాతన యువతి అబల కాదుగా—''

"నేను మీ సరస్వతిని కానుగా—"

పైై మెట్టునుండి తిరిగి చూశాడు హరి. ''కుముదినీ—!''

''క్షమించండి డాక్టర్—''

మాట్లాడకుండా రెండు మెట్లు పైకి వెళ్ళాడు హరి.

"అమ్మా !"

ఒక్క దూకులో మూడు మెట్లు క్రిందకు వచ్చాడు హరి. "కుముదినీ ! ఏలా పడ్డావ్ - దెబ్బ తగిలిందా - ఏదీ...?"

"చీరె కొన చెప్పుకింది కొచ్చిందండీ..."

"ఏదీ - ఆ పాదం చూపెట్టు - అమ్మయ్యా ! 'ఫ్రాక్చర్' కాలేదు. చాలా చిన్నగా గీరుకుపోయింది. ఫర్వాలేదు .. నడవ గలవా - ఏదీ - ?"

అతడి చేయి ఊతగా నిల్చింది.

పై మెట్టు మీద ఉంది ఆమె.

ఒక్క మెట్టు క్రింద అతడున్నాడు.

ఆమె ఒక్క మెట్టు క్రిందకు దిగింది.

మానసికంగా చాలా మెట్లు జారాడు హరి.

గడియారం అరఘంట ఆగిపోయింది.

*　　　*　　　*

- సరుగుడు చెట్ల మధ్య దారిలో -

"కుముదినీ - మీరా ?..."

"బాబ్జీగారా - "

"ఏదోలా ఉన్నారేం ?"

"అబ్బే ! లైట్‌హవుసుకు వెళ్తుంటే కాలు జారిందండీ-"

"అరెరె ! చాలా పెద్దగాయమయిందా-"

"లేదులెండి .. ప్రక్కనే డాక్టరు హరి ఉన్నారు..."

"అన్నట్టు - ఆయనేరీ?"

"ఆయన ఇదిగో నిమిషం ముందే ఆ తోవెంబడి సముద్ర తీరానికి వెళ్ళారు... వస్తామరి..."

"కుముదినీ !"

వెనక్కు తిరిగింది.

అతడి కళ్ళు చూసింది; నవ్వింది.

"నవ్వుతారేం కుముదినీ ?"

"అబ్బే - ఏమీలేదులెండి !"

"మీరు లైట్‌హవుసుకు వెళ్ళే ముందు నాతో చెబుతా నన్నారు. కాని చెప్పలేదేం ."

"మరిచిపోయానండీ-"

"పొద్దున్న 'వెన్నముద్ద' వైపు వెళ్ళినప్పుడూ అమాటే అన్నారు "

"నా కాలు నొప్పెడుతూంది."

"పదండి వెళ్దాం..."

"నేను వెళ్తాను లెండి." వెళ్ళింది.

చెంప పెళ్లుమన్నట్టయిందిబాబ్జీకి. అలాగే నిల్చుండి పోయాడు, కాని మనసుమీద హృదయందే పైచేయి అయింది. ఆమెను చెరి పేసుకోలేక పోయాడు.

త్వరత్వరగా నడిచి సత్రం చేరుకుంది కుముదిని. డాక్టర్ మధు, సరస్వతి, శారదా మాట్లాడుకుంటున్నారు.

"ఎక్కడికి వెళ్ళావే-" అని అడిగాడు మధుమూర్తి. అతడి కంఠం విని శారద సరస్వతిమొహం చూసింది.

"లైట్‌హవుస్ దగ్గరి కన్నయ్యా !"

"ఒంటరిగానా ?"

"డాక్టర్ హరి వచ్చారు."

"మా బాబ్జీ రాలేదూ ?" - సరస్వతి అడిగింది.

"ఆయన్నిదిగో అయిదు నిమిషాల క్రిందే సరుగుడుచెట్ల దగ్గిర విడిచి వచ్చాను."

శారద మొహంమీద మబ్బు రాబోయింది. సరస్వతి ఆమె వీపుమీద తన చేతి నుంచింది.

ఇది గమనిస్తూనే అడిగాడు మధు. "నాతో చెప్పలేదేం నువ్వెళ్తున్నట్లూ-"

"నువ్వు ఏదో చదువుకుంటున్నా వన్నయ్యా ?"

"రేపు అందరం కలిసి వెళ్దా మనుకుంటున్నాంకదా ఆ లైట్ హవుస్‌కు ? ఏదో ఇవాళే చూసెయ్యకపోతే కొంపేం మునిగి పోయింది-"

"ఊసుపోలే దన్నయ్యా-"

"మధుమూర్తిగారూ! మన వెన్నెల భోజనం డాబామీద కానిద్దామా, లేక చెరువు ఒడ్డున చేద్దామా-" అని అడిగింది సరస్వతి.

"నా కేదయినా ఒకటే సరస్వతిగారూ?"

"నీ అభిప్రాయం శారదా?"

"ఆయన్ని రానియ్యి!"

"పతియే ప్రత్యక్ష దైవము-" అంటున్న సరస్వతి నోరు మూసేసింది శారద. డాక్టర్ సరస్వతిని ఆడది సరస్వతిగా మధు మొదటిసారి చూశాడు. కుముదిని దృష్టి ఇంకెటో ఉంది-"

*　　　*　　　*

రాత్రి ఎనిమిది గంటల వేళ. భోజనాలు పెట్టేసి వంటవాడు వెళ్ళిపోయాడు.

తడిచేతిని తువ్వాలుతో తుడుచుకుంటూ "కుముదినీ!" అని పిలిచాడు మధు. పెరుగన్నం తింటున్న కుముదిని తలెత్తింది.

"భోజనం అయిం తర్వాత ముందు గదిలోకి రా!....కాస్త మాట్లాడాలి."

"మహాబలిపురం రోజునుండీ ఎంతో జాగ్రత్తగా ఉంటున్నానే—" అనుకుంది. చేయి కడుక్కొని పిల్లిలా వెళ్ళింది.

గదిలో—

అన్నయ్య మొహంమీద టేబుల్ లాంప్ వెలుతురు పడుతూంది. అన్నయ్య ఎంత బావుంటాడనీ-అయితే ఎప్పుడూ తీవ్రంగా ఉంటా డెందుకో—ఆయన....పోల్చుకోసాగింది చెల్లెలు.

"ఇలా రా, కూర్చో!"

కూర్చుంది కుముదిని. ఒక కవర్ పడేశాడు మధు.

"ఏమి టన్నయ్యా?" ఆమెగొంతు సన్నగిల్లింది.

"తీసి చూడు. చూసి చెప్పు."

ఇనుప చేతులతో పర్వతాలను బయటకు తీసింది కుముదిని. మూడు ఫోటో లున్నాయి. మూడింటిలోనూ తనుంది. తన ప్రక్కన

ఒకదాన్లో రమణమూర్తి ఉన్నాడు. మిగతా రెంటిలో వెంకటేశం ఉన్నాడు.

"ఏమిటి దీని అర్థం?"

"ఏమీలేదన్నయ్యా! వీళ్ళు మా కాలేజిలో నాకు సీనియర్లు.. నేనంటే పడి చచ్చేవాళ్ళు."

"కు—ము—ది—నీ!"

గర్జనకు వణికింది.

"ఇంకా అబద్ధాలు చెప్పకు కుముదినీ! అమ్మా, నాన్నా చని పోయిన రోజున నీ వొక్కదానివి మిగిలావు. నిన్ను పెంచి ఒక మనిషిని చేసి, నీవు ఒక ఇంటికి ఇల్లాలయి వెలిగితే అమ్మా, నాన్నా సంతోషిస్తారని ఆశించి, అక్కడ హాస్టల్లో వుంచి నిన్ను చదివిస్తే ఆఖరికి నువ్వు ఇలా బాధ్యత మరచి అసభ్యంగా..."

"అన్నయ్..."

"కుముదినీ! నువ్వింకేమీ చెప్పనక్కరలేదు.. ఇదిగో ఈ ఉత్తరం చూడు. అయిదు వందల రూపాయలు పంపితే ఈ ఫోటోల నెగెటివ్‌లు పంపిస్తాడట—లేకపోతే నీ పేరు వీధి కెక్కుతుందట... నీచులు! నీచులు!...ఇంత కష్టపడి అధిగమించిన ఎత్తు నొదిలి ఒక్కసారిగా క్రిందకు దూకవలసిందేనా నేను?... నా జీవితం బాగు పడితే అందులో అర్థాలు చూసి ఆనందిద్దా మనుకుంటే నువ్విలా నీ జీవితాన్ని పాడుచేసుకొని, నాకూ, నా..."

"అన్నయ్యా! నన్ను క్షమించన్నయ్యా...అవన్నీ పాతరోజు లనుకో అన్నయ్యా.. ఇకముం దెప్పుడూ అలా ఉండ నన్నయ్యా."

కన్నీటి ముత్యాలు అద్దాల చెంపలమీద దొర్లిపోతున్నాయి. ఆమెను వెక్కిళ్ళు కదిలిస్తున్నాయి—

"చెల్లాయ్ - నాకుమాత్రం-" ఫోన్ మోగింది.

"డాక్టర్ మధు మాట్లాడుతున్నాను... ఎస్.. ఎస్ అలాగే... నేను సిద్ధమే...థియేటర్ సిద్ధం చెయ్యమని నిర్మలతో చెప్పండి. ఇంకో అయిదు నిమిషాల్లో అక్కడ ఉంటాను..."

అంత ఏడుపులోనూ అన్నయ్య గొంతులోని ఉత్సాహాన్ని పసిగట్టింది కుముదిని.

ఫోన్ కవతలి కొసను సరస్వతి కూడా - మధు సంసిద్ధతకు కేవలం అతడు డాక్ట రవడం మాత్రమే కారణమని అనుకోలేక పోయింది; ఆనందించలేక పోయింది.

- ఆ రాత్రే - అప్పుడే -

'శ్రీనిలయం'లో - ముందుగదిలో - ఫోనులో.

"అయితే రేపు సాయంకాలం నిశ్చయమే కదూ?''...

"మవుంటురోడ్డు కదూ... వూ... అలాగే...!''-

అయిదు నిముషాల తర్వాత పడకగదిలో

''ఏవండీ ఉలిక్కిపడ్డారు?''

"ఏంలేదు శారదా - కారు బయలుదేరినట్లయితే-?''

మీది బెడ్‌షీటును తొలగించి ప్రక్క కొత్తిగిల్లి లేచి కిటికీ గుండా దూరంగా చూసింది శారద.

"మీ సూపరింటెండెంటుగారు వెళ్తున్నట్లుందండి!''

''ఆ..'' అని ఒక్క దూకుతో లేచి ఫోను దగ్గరికి వెళ్ళాడు. రెండు నంబర్లు ప్రయత్నించాడు. నంబర్లు మాత్రం పలికాయి.

''శారదా! నేను ఆస్పత్రి కెళ్ళాలి. సరస్వతి ఇంట్లోలేదు. తన వార్డులో లేదు. అంటే ఏదో అర్జంటు ఆపరేష నన్నమాట. నేనూ అక్కడ ఉండితీరాలి.'' బట్టలు మార్చుకుంటున్నాడు హరి.

''మిమ్మల్ని పిలవలేదు కదండీ-''

''మనల్ని విడదీయకూడదని సరస్వతి నన్ను పిలిచివుండదు శారదా!''

''ఎంత దాక్షిణ్యం!''

చటుక్కున తిరిగి చూశాడు హరి.

"అబ్బే - అది కాదండీ - డాక్టరు మధు వెళ్ళారు కదూ, మీరు కూడా-"

''వెళ్లాలి శారదా, వెళ్లాలి! అయినా నువ్వేమిటో ఇటీవల-''

''వెళ్ళిరండి బాబూ - వెళ్ళిరండి.''

''అభిమన్యుడితో మాట్లాడుతూవుండూ!...ఇప్పుడే గంటలో వస్తా...'' అని వంగి శారద నెత్తిన ముూర్కొని పరుగెత్తిపోయాడు హరి.

"ఛీ ఎంత నీచం - ఇక పోకూడదు... అయినా యివాళే ఆఖరిసారి...స్పష్టంగా చెప్పేస్తాను. ఇంక మనం కలవడానికి వీల్లేదు మనం ఒకరినొకరు చూడకుండా ఉండడం అందరికీ శ్రేష్ఠం అని చెప్పేయాలి .. చెప్పేస్తాను..."

కారుకూ, ఆలోచనలకూ బ్రేకు వేశాడు హరి.

"అప్పుడే వెనక్కి వచ్చేశావా అన్నయ్యా .. ఓహ్ మీరా ! ?"

"అవును కుముదినీ "-...

* * *

....—ఆస్పత్రిలో.

"అమ్మయ్యా : ఆపరేషన్ సక్సెస్‌ఫుల్ - ఏమంటారు సరస్వతీ ? ఏ పనయినా ఇంకోరితో కలిసి చేస్తే ఎంతో హాయిగా ఉంటుంది..." డాక్టర్ మధుమూర్తి చేతులమీదికి కుళాయి నుండి నీళ్ళు పడుతున్నాయి.

సరస్వతి లాంఛనంగా నవ్వింది.

"ఈ ఆపరేషనే నే నొక్కడినే చేసివుంటే, ఎంత బాగా చేసినా ఇంత తృప్తి ఉండేది కాదు - అది 'అహం' అనుకుంటాను. మీరెలా ఫీలవుతారో మరి ?"

సరస్వతి మాట్లాడకుండా ఉండలేకపోయిం దీ సారి. "మనస్సులో కూడా ఒంటరిగా వుండవలసి రావడం శాపం వంటిది-"

ఒక్క నిమిషంవూరుకున్నాడు మధుమూర్తి. చేతులు తుడుచుకున్నాడు. టవావెలునూ, దానితోబాటు కొన్ని ఆశలనూ విసిరేసి వెళ్ళిపోబోయాడు.

"సెలైన్‌వాటర్ అడ్ చూడండి. నేను పొద్దున్నే మళ్ళీ వస్తా...."

"ఆలాగే, థాంక్యూ !" అంది సరస్వతి తన గదిలోకి వెళ్ళబోతూ.

"మీరు నన్ను సాయానికి పిలిచినందుకు-"

"పన్నెండవుతూంది డాక్టర్.. మీ చెల్లెలు ఒంటరిగా ఉంటుంది."

"వో...అవును...వస్తా - గుడ్‌నైట్..."

మధుమూర్తి అడుగుల శబ్దం తగ్గుతుండగానే ఫోన్ మోగింది.

"సరస్వతిని మాట్లాడుతున్నాను."

"డాక్టర్ హరి స్పీకింగ్-"

"ఓహో ఎక్కడినుంచీ?"

"- ఇంటినుంచే...కానీ - కేసేమిటె?"

"అదే... ఆ కుర్రాడికి చిన్న 'ఇన్‌సిషన్' చేశాము-"

"చేశా - మ్ము - హుం: చిన్నది - ఉత్త ఇన్‌సిషన్ కదూ- అందుకనే కాబోలు సూపరింటెండెంటుగారు రానలసి వచ్చింది."

"వో... అదా... నిన్ను 'డిస్టర్బ్' చెయ్యడం ఎందుకని... అయినా... నీ కెలా..."

"ఆ... తెలుస్తుంది తెలుస్తుంది..." గబుక్కున ఫోన్ పెట్టేసి ప్రక్కకు తిరిగాడు హరి. కుముదిని నిల్చుని వుంది.

"అలాగే కుముదినీ: మనం రేపు పక్షితీర్థం వెళ్ళడంతో ఆఖరు: ఇకముందు మనం కలుసుకోరాదు... నిజంగానే!... నేను వెళ్ళిపోవాలి... అక్కడ ఆపరేషన్ అయిపోయింది, వస్తా-"

* * *

- శ్రీనిలయంలో -

"ఇంకా నిద్రపోలేదా శారదా?"

"సరస్వతి నిద్రపోయిందా" అల్లుతున్న స్వెట్టర్‌ని ప్రక్కకుంచింది శారద...

* * *

—మరుసటిరోజు మధ్యాహ్నం.—

"మవుంటురోడ్ వేపు వెడదామండీ-"

"ఏం..." అన్నాడు హరి.

"నిన్న చెప్పానుగా - కొంచెం తువ్వాళ్లూ అవీ తెచ్చుకో వాలి.. అలాగే ఏదయినా సినిమాకు వెళ్దామనీ."

"సాయంకాలం పల్లావరం హాస్పిటల్‌లో క్లినికల్ మీటింగ్ ఒకటుంది. పేపరు చదవాలి శారదా-"

"ఓహో" శారద ముఖంలోని ఉత్సాహం ఆరిపోయింది.

హరికి చురుక్కు మనిపించింది. కాని ఏటి ఆవలి ఒడ్డు ఆకర్షణ ఎక్కువయింది. సాయంకాలం - హరి కారు తీసుకుని వెళ్ళి పోయాడు.

ఓ గంట తర్వాత-

...నెమ్మదిగా అడుగు తీసి అడుగు పెడుతూంది శారద.

రెండు మైళ్ళు నడిచింది. గుట్ట అడుగుభాగం చేరింది. అక్కడి నుంచి చూస్తే అంతా ఆకుపచ్చగా వుంది. ఆ రంగు మీదుగా తమ క్వార్టర్స్ తాలూకు పొగగొట్టాలు కనబడుతున్నాయి. వాటి కవతల ఎర్రటి మంగుళూరు పెంకుల కప్పుతో ఆసుపత్రి పిచ్చిటోపీకింది జోకర్‌లా ఉంది. ఆయాసంతో చతికిలబడింది. ఏవేవో పిచ్చి మొక్కలు గాలికి వూగుతున్నాయి. ఏవేవో పిచ్చి ఆలోచనలు రేగు తున్నాయి. ఎన్ని రంగుల పూవులో - ఎంతమంచి మనుషులో - అబ్బ! దాహం వేస్తూంది. లేవాలి. నీళ్లెక్కడ ఉన్నాయో. లేవబోయి వెనక్కు చేతు లానించి కూచుండిపోయింది. కాస్త మెత్తగా ఉన్న వైపు వాలింది. వంగిన మొక్క ఒకటి ఆమెను స్పృశించింది. ఉలి క్కిపడింది. ఎంత భ్రమ! నీడను చూసి అనుమానం! ఆ మొక్క చివరను చిన్న పువ్వు - పసుపుగా ఉంది. దానికోసం జుమ్మంటూ ఏదో రెక్కలపురు గొచ్చింది. చేత్తో విసిరింది శారద. పువ్వు క్రిందకు రాలిపోయింది... మొక్కలు - పువ్వు - దాహం- పురుగు - వాసన - ఆమె ఒత్తిగిల్లి పండుకుంది...

"ఏమండీ! ఏమండీ! శారదగారూ!"

అతడు కొంతదూరం పరుగెత్తుకెళ్ళి ఒక చిన్న గుంటలోని నీళ్ళల్లో రుమాలు తడిపి తెచ్చాడు. ఆమెను వెల్లకిల పడుకోబెట్టి మొహం తుడిచాడు. మళ్ళీ రుమాలు తడిపి తెచ్చి ఆమెను లేపి తన

ఎడమచేతి మీదుగా ఆన్చి కూర్చోబెట్టి నీటితో ఆమె నోటిని తడి పాపి...

"ఏమండీ... ఇంతదూరం ఒంటరిగా ఎందుకొచ్చారూ..."

కంటిరెప్ప లల్లల్లాడాయి. వెలుగు - చీకటి - చీకటి-చీకటి- ఆఖరికి వెలుగు...

"ఓ మధుమూర్తిగారా...క్షమించండి" అని జరిగి కూర్చుంది శారద. "ఏమీలేదండీ వూరికే - వూసుపోకపోతే యిలా వచ్చాను. ఇంత దూరం నడవడం అలవాటు లేదుకదూ-" అని ఆమె బలహీనంగా నవ్విన నవ్వూ, అస్తమిస్తున్న సూర్యుడి ఆఖరి కిరణమూ కలిసిపోయ్యాయి.

"నేను ఆసుపత్రినుండి బయలుదేరి యిలా అటువైపు వచ్చి, ఈ గుట్టెక్కి పైనుండి ఏవో కొన్ని ఫోటోలు తీశాను. ఎందుకో అక్కడినుంచి ఇటువైపు చూస్తే ఏదో కదిలినట్లనిపించింది. ఇలా వచ్చి చూస్తే - మీ - రు!"

శారద లేచింది. బరువుగా ఒక్కడుగు వేసింది.

"ఎక్కడికి - ఇంటికేనా... దయచేసి నాతోబాటు రండి, అటుప్రక్క నా కారుంది."

"ఫరవాలేదులేండి - నడిచేగా వచ్చాను"

"వద్దు శారదగారూ! మళ్ళీ నడవడం - అందులోనూ ఈవేళప్పుడు - నడవడం మంచిదికాదు. నామాట వినండి. దయచేసి రండి. మిమ్మల్ని ఇంటిదగ్గర విడిచి వెడతాను."

—మధుమూర్తి కారు ఆస్పత్రిని సమీపించింది.

"ఇక్కడ ఆపేయండి!"

"ఏం?"

"నేను ఈ మాత్రం నడవలేనుటండీ-"

"సరే... ఈ నెలరోజులూ మీరు కాస్త జాగ్రత్తగా వుండాలండీ..."

"థాంక్స్! నాకు అందరూ డాక్టర్లే-" అని నీరసంగా నవ్వింది. ఇంటికి నడిచివెళ్ళింది శారద.

పక్షితీర్థం పిక్‌నిక్‌నుంచి వెనక్కు వచ్చేశాడు హరి

"అమ్మగారు మవుంట్ రోడ్ వెళ్లొచ్చినట్లున్నారే-"
భయపడింది శారద -హరిని, చూసి కాదు, విని.

* * *

కాళ్ళదగ్గర రాణి గుర్రుపెడుతూ పడుకుంది. బాబ్జీ మేడమీద పడుకున్నాడు. తొమ్మిదిన్నరే అయింది.

"శారదను చూచి చాలా రోజులయింది. ఎలా వుందో-ఫోన్ చేస్తే-"

సరస్వతి లేచింది. ఫోన్ చేసింది. సమాధానం లేదు.

"అప్పుడే నిద్దరా... శారద అంత త్వరగా నిద్ర పోదే... పైపెచ్చు హరి వూళ్లో లేడుకూడా... తను ఒంటరిగా ఉంది .. ఒకసారి వెళ్ళి చూసి వస్తేనో-"

లేచి చన్నీళ్ళతో మొహం కడుక్కొని చెప్పులు తొడుక్కొని టార్చి తీసుకుని బయలుదేరింది సరస్వతి.

త్వరత్వరగా పరుగెడుతున్న నల్లని మబ్బులు నక్షత్రాలను మూసేస్తూ, మూతల్ని తీసేస్తూ ఉన్నాయి.

వర్షం వస్తుందేమో... గొడుగు లేదు. గొడుగు లేకుండా వర్షంలో ఇరుక్కున్నప్పుడెల్లా...ఆరోజు సాయంకాలం పేవ్‌మెంటు మీద తడుస్తూ నిల్చున్నప్పుడు .. ఛీ... తనప్పుడే పెద్దదయిపోతున్నదా? ఏమిటీ ఈ బలహీనత . ముందింతపని ఉండగా వెనక చూపేమిటి - 'శ్రీనిలయం' సమీపించింది. ఆఁ, మేడగదిలో దీపం వెల్గుతూ వుంది. క్రింద హాల్లో కూడా దీపం ఉంది . హరి లేడుగా- పైనా క్రిందా కూడా దీపాలు వెల్గడం ఎందుకూ?

సరస్వతి పరుగెత్తింది. తలుపులు సరిగా గడియ వేయబడలేదు. ఎంత అజాగ్రత్త! తలుపులు నెమ్మదిగా తీసి అడుగుపెట్టింది. తివాసీమీద ఆమె చెప్పులు మౌనంగా పడ్డాయి. హాల్లో నిల్చుని ఒక్కసారి కలియజూచింది.

కుడివైపు మేడమెట్ల మీద శారద పడిపోయి ఉంది.

ఆమె చేతిలో ఏదో - వెండి గ్లాసులా ఉంది. ఒక్కదూకుతో ఆమె ప్రక్కకు చేరింది సరస్వతి. పరుగెత్తుకెళ్ళి రెండు దిండ్లను తెచ్చింది. మెట్లమీదే వాటి నమర్చి శారదను సరిగా పడుకోబెట్టింది.

గుండెను పరీక్షించి చూసింది. శారద మొహాన్ని యిటూ అటూ త్రిప్పింది. ఫోన్ దగ్గరకు వెళ్ళింది.

"డాక్టర్ మధుగారూ.. క్షమించండి నేను సరస్వతిని... హరి ఇంటినుండి .. శారదకు 'హెమొరేజ్' అవును... అవును... మీరు తక్షణం రావాలి .. ఆపరేషన్‌కు సిద్ధమయి రండి... ఇప్పుడే... ఇక్కడే... ప్రతి నిమిషము కూడా శారదకు పదేళ్ళాయుష్షు... రండి... త్వరగా..."

నాలుగో నిమిషం .. మధుమూర్తి వచ్చాడు.

ఇద్దరూ కలిసి హాల్లో టేబుల్‌మీద వస్తువు లన్నిటినీ తీసి పారేసి శారదని అతి జాగ్రత్తగా దానిమీద పడుకోబెట్టారు. సరస్వతి స్టవ్ వెలిగించింది. పరికరా లన్నిటిని సిద్ధం చేసింది.

మొహానికి గాజ్ తగిలించుకుంటూ మధు అడిగాడు:

"సరస్వతిగారూ! శారదకు నేను ఆపరేషన్ చేస్తే డాక్టర్ హరి..."

"శారద ప్రాణం ముఖ్యం డాక్టర్ :"

—మధు చేతిలోని కత్తి తళుక్కుమంది. సరస్వతి దృష్టి ఆ మెరుపువైపు మళ్ళింది ..

గంటన్నర తర్వాత—

"హమ్మయ్య!" అని చెమటని తుడుచుకుంటూ కుళాయి వైపు వెళ్ళాడు మధు.

"ఏమిటో డాక్టర్! ఎందుకనో శారదని చూడా లనిపించింది, వచ్చాను. లేకపోతే..."

"అంతే డాక్టర్ సరస్వతీ! అంగుళం మేరలో చావు - బ్రతు కవుతుంది... ఆశ నిరాశవుతుంది....అదంతా చాలా తమాషా .. అయినా అర్ధరాత్రిపూట నా వేదాంతం ఎందుకులెండి... అయితే నేను వస్తా మరి... మీ రిక్కడ వుంటారుగా... పొద్దుటిలోగా డాక్టర్ హరి వచ్చేస్తా డనుకుంటాను-"

"సాయంకాలమే వచ్చివుండాలి-"

"గుడ్‌నైట్... అవసరం వస్తే పిలవండి..."

బయట కారు చప్పుడయింది. హరి వచ్చాడు.

సరస్వతినీ, మధునీ చూశాడు.

సరస్వతి చెప్పింది.

మూలగా - మంచంమీద వున్న శారద దగ్గరకు పరుగెత్తుకు వెళ్లాడు - హరి. ఒక్కనిమిషం ఆమె మొహంవైపు చూశాడు. వెనక్కు తిరిగాడు. హాలు మధ్య దీపం క్రింద సరస్వతి. తలుపు దగ్గర - వెళ్ళిపోబోతున్న మధుమూర్తి ఉన్నాడు.

నెమ్మదిగా నడిచాడు హరి. సరస్వతిని దాటి గుమ్మం దగ్గరకు వెళ్ళాడు. మధుమూర్తి రెండు చేతులనూ తన చేతుల్లోకి తీసుకున్నాడు.

"మీకు కృతజ్ఞుడిని."

ఒక్క క్షణం మధు ఏమీ పలకలేదు. హరి రెండు చేతులనూ ఒత్తి "ఇది మన విధి :" అన్నాడు.

హరి సరస్వతి వైపు చూశాడు. ఆమె కళ్లల్లో వెలుగు ఆడుకుంటూంది.

మధు హరి వీపుని తట్టి - "వస్తాను డాక్టర్ హరీ। చాల అదృష్టవంతులు మీరు - అయితే, సరస్వతీ! మీరు ఇంటికి వెళ్ళేట్లయితే నా కారులో దిగవిడిచి వెళ్తాను-" అన్నాడు.

సరస్వతి హరివైపు చూస్తూ పలికింది. "థ్యాంక్స్‌డాక్టర్। నేనీ రాత్రి కిక్కడే ఉంటాను."

మధు వెళ్ళిపోయాడు - ఒంటరిగా.

"సరస్వతీ!" ఆశ్చర్యంతో తిరిగి చూసింది సరస్వతి. హరి కండ్లల్లో నీరు నిండింది.

"నేనెంత నీచుడిని సరస్వతీ—నేనే సర్వస్వమని నమ్ముకున్న ఈ దేవత, నా ప్రాణం, నా బంగారం—నా శారదని నెల రోజులుగా ఎంత బాధపెట్టాను....సరస్వతీ, నాకు పరిహారంవుందా-వుందా సరస్వతీ....నాకు నా శారద బతికితే చాలు. నా కింకెవరూ వద్దు—ఏమీ వద్దు-శారద చాలు—నా శారద చాలు—."

రెండు చేతుల్లోనూ మొహం దాచుకొని ఏడ్చాడు డాక్టర్ హరి. సరస్వతి అతడి దగ్గరికి వెళ్ళి అతడి భుజంమీద చేయి నుంచింది.

"హరీ! ఛా—ఏమిటది.... కళ్ళు తుడుచుకో. నిన్ను నీ వంతగా నిందించుకోవడం అనవసరం హరీ... ఇంత త్వరగా అడ్డ దారిని వదిలి రాచబాటమీదకు రావడం సాధారణం కాదు తెలుసా? అదీ కాక ఇలాటి విషయాల్లో సగం తప్పు ఎప్పుడూ అవతలివాళ్ళ దన్న విషయం కూడా మరిచిపోకు..."

హరి ఆమె మొహంవైపు చూశాడు. రుమాలుతో కన్నీటి చారలు తుడుచుకున్నాడు.

"- నీ కెలా తెలిసిందని అడక్కు- ఆడది ఆడదాన్ని చాలా త్వరగా అర్థం చేసుకోగలదు. నాకు కుసుమాన్ని తెలుసు...శారదనూ తెలుసు."

"సరస్వతీ... నువ్వు నిజంగా మనిషివేనా?" ఆమె రెండు చేతులూ పట్టుకుని పాపాయిలా అడిగాడు హరి.

"ఏమయ్యా హరీ - నువ్వేనా హాస్పిటల్ సూపరింటెండెం టవుతా నన్నదీ...! లేచి వెళ్ళి మొహం అదీ కడుక్కుని రా... అందాకా నేను శారద ప్రక్కన ఉంటాను..."

* * *

"అక్కయ్యా! నాన్న నాకు గుర్తు లేదు. అమ్మ తెలుసు కాని ఆవిడ నాకు పూర్తి జ్ఞానం రాకముందే వెళ్ళిపోయింది. నాకూ, గాయత్రికీ నువ్వే అన్నీ - నువ్వే అంటయూ - కాని ఈ ఒక్క విష యంలో నేను నీ మాటకు పూర్తిగా సరే ననలేకపోతున్నాను. క్షమిం చక్కయ్యా!"

"బాబ్జీ, నేనేదో నీకు అప్పిచ్చినట్లు, దాన్ని వెనక్కి ఇమ్మంటున్నట్లు మాట్లాడకు .. నేను కాకపోతే మరొకరు... మరొ కరు కాకపోతే ఇంకోరు - నేను చేసిన పని చేసేవారు. అందులో నా ప్రత్యేకత ఏమీలేదు నేను అనుకున్నదానికి పరిస్థితులు తోడ్ప డ్డాయి. ఒక్క దశలో నయితే ఇన్నీ సాధించగలనా అనిపించింది. కాని, ఆఖరుకు చేయగలిగాను. అదే నాకు సంతోషం. నాకు ఎవ్వరూ ఏమీ ఋణపడలేదు... ఏం... అందుచేత నేను నీకు ఇప్పుడు చెబు తున్న దానికీ, నువ్వు పెరిగి పెద్దవాడయి, ఎమ్మే పాసవడానికీ

కించిత్తు కూడా సంబంధం లేదు. నేను నిన్ను శాసిస్తున్నానని భ్రమపడకు. నువ్వు పెద్దవాడివి. నీ జీవితం నీది. 'ఇది ఇది, అది కాదు' - అని మాత్రమే చెబుతున్నాను. నువ్వేరైలు ఎక్కుతావో, ఏ బాటమీద నడుస్తావో అది పూర్తిగా నీ యిష్టం!... నువ్వేం చేసినా నా తమ్ముడివే!''

''అంద రక్కయ్యలూ ఇలాగే ఉంటారా అక్కయ్యా?''

సరస్వతి లేతగా నవ్వింది. ''ఎందుకుండరు బాబ్జీ, తమ్ము ళ్ళందరూ నీలా మంచివాళ్ళయితే?''

''ఏం మంచివాడినో - నిన్నుకాదని, నీమాట కెమరాడి-''

''ఆమాటే వద్దన్నాను బాబ్జీ!... వారినిపోయే మూడోవ్యక్తిలా వేలెత్తి చూపెడుతున్నాను. అంతే. వివాహం గురించెవ్వండెం లాంటిది... గెలుపూ, ఓటమీ తేల్చి చెప్పగలిగింది కాలం ఒక్కటే! గెలవకపోయినా, ఓడిపోయినా, కనీసంఆఖరిదాకా కలిసివుండగలిగితే అదీఒక అదృష్టమే!... కాబట్టి - కొంతవరకూ తెలిసినవాడి వయి నప్పుడు, తెలుపు రంగులో ఇంద్రధనుస్సును చూచి, తర్వాత నీ దేవత కాళ్ళు కూడా ఈ భూమ్మీదనేనని అసంతృప్తి చెంది, నీ నిరా శకు మరొక్కరిని కూడా బాధ్యుల్ని చేసి-''

''అక్కయ్యా, నువ్వు ఇన్ని మాటలు ఎందుకు చెబుతు న్నావో నాకు తెలియదనుకోకు... కుముదిని నిప్పులాంటి మనిషని నేను భ్రమపడలేదు... ఆమె తప్పులు నాకు తెలుసు... పశ్చాత్తప్తురా లయిన వ్యక్తికి అంతరాత్మ కన్న సంఘం విధించగల శిక్ష ఏముంది చెప్పు... వేలు కాలిన మనిషి ఎప్పుడూ నిప్పంటే జాగ్రత్తగా వుండి తీరుతుంది. ఈ విషయా లన్నిటిని నీతో చెప్పగలవాడిని కాను... కుముదినిని - ఆమె దోషాలతో సహా మనఃపూర్వకంగా స్వీకరించ దలుచుకున్నా నక్కయ్యా!''

''మంచిది తమ్ముడూ! భగవంతుడు మీ యిద్దరి ప్రక్కనా ఎప్పుడూ వుండాలి;''

''నువ్వెంత మంచిదాని వక్కయ్యా!''

ఇరవై మూడేళ్ళ బాబ్జీ నమస్కరిస్తుంటే సరస్వతి కేదోలా అనిపించింది. కళ్ళు మూసుకుంది.

*　　*　　*

"... కనుక, అన్నయ్యా! నిన్ను అడుగడుగునా ఇబ్బందిపెట్టి నీ మనసు నొప్పించి, నేనూ ఆవేదన పడలేను... ఆయన కూడా నీలాటివారే. నాలాటి విషపు మొక్కమీద పోయదలచుకున్న ఆయన ప్రేమ అమృతం లాటిది... నాలోని చీకటి నెరిగి కూడా నన్ను స్వీకరించదలచుకున్న అసామాన్యవ్యక్తికి నే నివ్వగల ప్రతి ఫలం ఆయనకు దూరంగా ఉండడమే!... నువ్వూ, ఆయనా కూడా చక్కగా భార్యాపిల్లలతో కలకలలాడుతుండగా ఎప్పుడో ఒకప్పుడు వచ్చి చూసిపోతాను. నీలాటి అన్నయ్య - ఆయనలాటి దేవుడు తటస్థపడిన నా జీవితం బొత్తిగా అర్థంలేనిదికాదు. అన్నయ్యా!... నేను ఏమీ అయిపోను. నాగురించి బెంగపడకు. - కుముదిని."

- ఎన్నిసార్లు చదివాడో గుర్తులేదు బాబ్జీకి.

"ఏం చెయ్యదలచుకున్నారు?" అని అడిగాడు డాక్టర్ మధు.

"వెతకదలుచుకున్నాను" - అన్నాడు బాబ్జీ, ఉత్తరాన్ని మధు చేతి కిచ్చేస్తూ.

ఏదో చెబుదా మనుకున్న మధు బాబ్జీ మొహంలోని నిశ్చలత చూసి ఆగిపోయాడు.

*　　*　　*

రాత్రి ఎనిమిది గంటల వేళ.

మదరాసు సెంట్రల్ స్టేషన్ దీపాలతో, మనుషులతో, శబ్దాలతో, ముహూర్తం సమీపిస్తున్న పెళ్ళిపందిరిలా ఉంది. ఫుల్ స్టాప్‌లేని పురోహితుడి మంత్రాల్లా గడియారపు ముళ్ళు తిరిగి పోతున్నాయి.

మహారాజులా నిల్చునుంది కలకత్తా మెయిలు.

యువరాజులా పిలిచింది కెనేడియన్ ఇంజను.

—"డాక్టర్, నన్నొక మనిషిని చేసి మళ్ళీ ప్రపంచంలోకి పంపిస్తున్నారు. ఆఖరుకు ఎలా జరుగుతుందో—"అన్నది సరళ.

"అలా సందేహించకూడదమ్మా సరళా! జీవితం ఎంతో గొప్పది—జీవించడం తెలిసి వుండాలి. అంతే—"

"నన్ను పంపించడానికని వేలూరినుండి మద్రాసు వచ్చారే! అందరూ డాక్టర్ శ్రీనివాసరావులాగే వుంటారా—" అని సరళ నవ్వింది.

"డాక్టర్ సుదర్శనం ఎంత మంచివాడో నీకే తెలుస్తుందిగా!"

"నాకన్నానా?" అంది సరళ అల్లరిగా.

"నర్సులు కాబోయేవారికి ఇంత అహంభావం కూడదు—" అని ప్లాట్ఫారమ్మీద నిల్చున్న డాక్టర్ శ్రీనివాసరావ్ అనేసరికి ఇద్దరూకలిసి ఘల్లున నవ్వారు. షాక్ తగిలినట్లు నవ్వు ఆపి మెడ త్రిప్పి చూశాడు శ్రీనివాసరావ్. కంపార్టుమెంటు కిటికీనుండి బయటకు తొంగిచూసింది సరళ. అతడి దృష్టి ముందు కంపార్టుమెంటు వైపు కుండడం గమనించి తనూ చూసింది.

—" నీకు తప్పకుండా కుముదిని కనిపిస్తుంది తమ్ముడూ. కనిపిస్తుంది! వెళ్ళి ఇద్దరూ కలిసి రండి..."

—ఎంతటి శబ్దసాగరంలో నయినా శ్రీనివాసరావుని మెరుపుతీగలా తాకగలిగిన స్వరం అది.

అతడి తపస్సు ఫలించింది.

సరస్వతి నొసటి తిలకం కుంకుమరాగంతో వెలిగింది.